

Παρέμβαση της Μίνας Μπούρα στην παρουσίαση στη Στοά του Βιβλίου του βιβλίου της Μαρίας Καλεώδη Σελέξ, Περί παιδικής ψυχώσεως

(Εκδόσεις Εξάντας, Άνοιξη 2005).

Για να μιλήσω για το βιβλίο της Μαρίας Καλεώδη επιλήψει με ο χρόνος όπως έλεγε ο Δημοσθένης – δεν θα με έφθανε ο χρόνος, τόσο πολλά και τόσα καλά έχω να πω.

Ας είμαι λοιπόν περιεκτική και σύντομη. Το βιβλίο της Μ.Κ. γραμμένο με τόση σαφήνεια και απλότητα, ενώ μιλά για τις πιο δύσκολες έννοιες της ψυχανάλυσης, τόσο κατανοητά χωρίς να τις προδίδει, μπορεί να γίνει ένα βιβλίο αναφοράς για τους νέους σπουδαστές της ψυχολογίας και της ψυχιατρικής, και γενικά όσους κάνουν τα πρώτα τους βήματα στο χώρο της ψυχανάλυσης.

Εκείνο όμως για το οποίο θέλω απαραίτητως να μιλήσω είναι το ήθος, το ψυχαναλυτικό ήθος του βιβλίου και της συγγραφέως.

Αυτό το ήθος ταυτίζεται με τη δυνατότητα και τη θέση της συγγραφέως να δέχεται την έλλειψη.

Η Μ.Κ. τοποθετείται συνεχώς στη θέση του ψυχαναλυτή την πιο σωστή – αυτού που δεν ξέρει.

Όχι ότι δεν έχει γνώσεις και πολλές μάλιστα. Αλλά στην κλινική την πράξη, όταν είναι αντιμέτωπη με τους μικρούς της αναλυόμενους δεν ξέρει. Αναστέλλει τις γνώσεις της και περιμένει να μάθει, να ακούσει τι θα πουν αυτά τα νεαρά ψυχωτικά παιδιά.

Στις ψυχαναλύσεις που καταγράφει το πλαίσιο δεν είναι εύκολο· τα παιδιά κινούνται, πράττουν, αλλά αυτή περιμένει ν' ακούσει –και το καταφέρνει.

Πετυχαίνει έτσι ν' αλλάξουν οι μικροί της αναλυόμενοι – να βγουν με καίριο τρόπο από τις δυσκολίες τους. Πετυχαίνει όμως και κάτι άλλο σχετικά με την ψυχαναλυτική θεωρία.

Οι θεωρίες και θέσεις του Freud και του Lacan δεν είναι αποκεκαλυμμένες αλήθειες. Περιμένουν να μπουν σε επερώτηση από την κλινική πράξη, περιμένουν να φωτισθούν, να κριθούν, να ερευνηθούν και να εξελιχθούν. Το περιμένουν από μας τις μετέπειτα γενιές.

Κι εδώ θα φέρω για παράδειγμα τη θεωρία του αντικειμένου α, του αντικειμένου αίτιου της επιθυμίας. Πρόκειται για μια ιδιαίτερα δύσκολη θεωρητική έννοια. Ο Lacan προσπάθησε να την ορίσει θεωρητικά, αλλά έχει πει ελάχιστα για το πώς εμφανίζεται στην πράξη. Ο ίδιος λέει για το α κάνουμε όπως μπορούμε. Για να καταλάβουμε προστρέχουμε στα 4 κύρια α, το μαστό, τα κόπρανα, το βλέμμα και τη φωνή.

Βλέπετε ότι πρόκειται για σημεία του σώματος προνομιούχα, συνδεδεμένα με την επιθυμία της μητέρας για το μωρό της, απαραίτητα περάσματα στο πηγαινέλα μεταξύ μητέρας και παιδιού.

Το βιβλίο της Μ.Κ. προχωρεί σημαντικά τις γνώσεις μας για τα 4 αυτά α.

Ο τρόπος που τα χειρίζεται η συγγραφέας μέσα στις αναλύσεις της εντυπωσιάζει με την πρωτοτυπία και την ευστοχία του.

Όταν π.χ. η Ουρανία επί μήνες μέσα στις συνεδρίες τραγουδά δυνατά και ακατάπαυστα χωρίς επαφή με την αναλύτρια, και δεν μπορεί να γίνει τίποτ' άλλο στη συνεδρία, η Μ.Κ. έχει τη μεγαλοφυή θα 'λεγα ιδέα ν' αρχίσει αυτή να σιγοτραγουδά στην Ουρανία. Η Ουρανία την ακούει. Έτσι η φωνή επενδύεται ως πρώτος δεσμός ανάμεσα σε μητέρα και παιδί μέσα στη μεταβίβαση και η ψυχανάλυση της Ουρανίας γίνεται εφικτή, μπορεί επιτέλους να αρχίσει.

Γενικά ο τρόπος που χειρίζεται η συγγραφέας το αντικείμενο αυτό σφύζει από ζωντάνια και αλήθεια.

ας δούμε την περίπτωση του μικρού αγοριού που η μητέρα του δεν του μιλούσε, του στερούσε τη φωνή της αλλά του έβαζε να ακούει ένα μαγνητόφωνο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το παιδί να μιλά σαν μαγνητόφωνο, λόγι χωρίς νόημα και επαφή με το περιβάλλον.

Αυτό συνέβη και στις συνεδρίες όταν οι γονείς εμπιστεύτηκαν την ανάλυση του παιδιού στην Μ.Κ.

Μετά από πολλές συνεδρίες όπου το παιδί μιλούσε ακατάπαυστα και χωρίς επαφή με την ψυχαναλύτρια κρυμμένο μέσα σ'ένα ντουλάπι, το παιδί είπε μια δική του λέξη: σέλεξ. Η Μ.Κ. σημειώνει ότι τότε, τη στιγμή αυτή, εκείνη ανατρίχιασε. Βλέπουμε εδώ πώς ένας ψυχαναλυτής δουλεύει με το ασυνείδητό του που είναι λόγος, σκέψη και σώμα.

Η επανάληψη της λέξης σέλεξ από την ψυχαναλύτρια προς το παιδί σε ερωτηματικό τόνο, δημιούργησε το δεσμό για να γίνει εφικτή η ανάλυση του μικρού αγοριού.

Θα μπορούσαμε να πούμε στην περίπτωση αυτή πως το Πραγματικό του αντικειμένου αφωνή του παιδιού συμβολοποιήθηκε από τη συμβολοποίηση του Πραγματικού της αναλύτριας στο σώμα της.

Δεν θα μιλήσω άλλο. Το γεγονός ότι η Μ.Κ. αρχίζει από την έκθεση του κλινικού υλικού για να προχωρήσει στη θεωρία, συγκαταλέγει το βιβλίο της σε εκείνα που ακολούθησαν τη μέθοδο του Freud, ο οποίος την ημέρα ανέλυε και τα βράφια έγραφε εμπνευσμένος από το κλινικό υλικό της ημέρας.

Το θάρρος και η τιμιότητα να σημειώνει όχι μόνο τα λόγια των μικρών της αναλυομένων αλλά και όλες τις δικές της παρεμβάσεις κατατάσσουν το βιβλίο της στα σπάνια που αξίζουν να ονομάζονται ψυχαναλυτικά.

Το βιβλίο αυτό μας διδάσκει πως να ακούμε, πώς να προχωρούμε, πώς να γινόμαστε ψυχαναλυτές.

Το θεωρώ το καλύτερο ψυχαναλυτικό βιβλίο που γράφτηκε στην Ελλάδα και τη Γαλλία τα 15 τελευταία χρόνια.